

Sosiaali- ja
terveysministeriö

Sosiaali- ja terveyspalvelut digitaalisina: uhka vai mahdollisuus?

Minna Lohtander
Erityisasiantuntija
16.2.2024

Esityksen sisältö

- Mitä on digiosallisuus? Mitä digiosallisuus edellyttää?
- Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatio hallitusohjelman ja strategian näkökulmasta
- Esimerkki palvelun kehittamisestä: Hyvinvoinnin monialainen palvelutarjotin

Mitä on digiosallisuus?

- Digiosallisuus tarkoittaa vapaaehtoista ja arjen sujuvuuden kannalta riittävän aktiivista **osallistumista yhteiskunnan toimintaan, jossa hyödynnetään digitaalisia välineitä**, sovelluksia ja palveluita yksilön/yhteiskunnallisen ryhmän näkökulmasta mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla. Tämän määritelmän lähde on Digiosallisuus Suomessa hankkeen loppuraportti.
- Digiosallisuuden edellytyksiä ja mahdollisia digikuiluja;
 - 1) pääsy palveluihin sekä teknologian saatavuus
 - 2) käytettävyys, saavutettavuus, turvallisuus, luotettavuus ja toimivuus
 - 3) digiosaaminen ja -taidot
 - 4) käytöstä saadut hyödyt ja vaikutukset, sekä näiden merkityksellisyys käyttäjälle
- Digiosallisuuden ja osallisuuden erottaminen toisistaan alkaa olla koko ajan vaikeampaa digitalisoituvassa yhteiskunnassa. Digiosallisuudessa on kaksi tulokulmaa, osallistaminen ja osallistuminen.

Digiosallisuus edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä

- Digiosallisuus ja digisyrjäytymisen ehkäiseminen on eri ministeriöiden sekä **hallinnonalojen yhteistä työtä**. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan merkitystä digiosallisuuden toteutumiselle vahvistaa sosiaali- ja terveyspalvelujen digitaalisaatio.
- Edellisellä hallituskaudella digiosallisuutta edistivät muun muassa valtiovarainministeriön vetämä poikkihallinnollinen Digi Arkeen neuvottelukunta 2020-2023, joka oli kansalaisjärjestöjen, tutkijoiden, viranomaisten, elinkeinoelämän yhteistyökanava, tavoitteena oli tukea eri väestöryhmien mahdollisuuksia yhdenvertaiseen digitaalisten palvelujen käyttöön. Digitalisaation edistämisen ohjelman 2020-2023 yhtenä tavoitteena puolestaan oli digituen kehittäminen koko maassa.
- Menossa olevat ja käynnistyvät toimet
 - Digi- ja väestötietovirasto sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos työskentelevät digiosallisuuden vahvistamiseksi sekä digituen kehittämiseksi yhteistyössä muun muassa hyvinvointialueiden kanssa.
 - Kansalliset ohjelmakokonaisuudet, joihin digiosallisuus kytkeytyy, ovat valmisteluvaiheessa. Sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiota koskeva strategia on julkaistu marraskuussa 2023.

Digi Arkeen neuvottelukunta: Ikäryhmään kuuluminen ei määritä henkilön digitaitoja

- **Lasten** digitaitojen kehittymiseen vaikuttavat vanhempien ja perheen digiarki, osaaminen ja taidot. Turvallisen digipalvelujen käytön opettelu lapsille on tärkeää. Lasten kanssa toimivilla aikuisilla tulisi olla tarvittavat tiedot, osaaminen ja asenteet.
- **Nuoret** tarvitsevat lisää osaamista erityisesti medialukutaidoissa, tietoturvassa, yksityisyyden suojassa ja oman datan arvon ymmärtämisessä. Kaikki nuoret eivät ole ”diginatiiveja”. Elämän siirtymäkohdissa on riski syrjäytyä, jos taidot eivät riitä asiointiin digitaalisessa palvelussa.
- **Aikuisten** digivalmiudet ovat hyvin eritasoisia. Teknologian jatkuva kehittyminen edellyttää jatkuvaa oppimista, mikä voi työelämässä aiheuttaa kuormitusta. Erityisen haastavassa asemassa ovat työelämän ulkopuolella olevat.
- **Ikääntyvienkin** digitaidot vaihtelevat. Suurimpana haasteena on mistä löytää edullista tai ilmaista tukea omien digitaitojen kehittämiseksi. Digitaitojen puuttuminen voi vaikuttaa elämän laadun heikentymiseen, syrjäytymiseen vapaaehtoisesti tai pakotetusti.
- Lopuksi on huomioitava, että digiosallisuus edellyttää taitojen lisäksi **mahdollisuuksia saada teknologiaa** käyttöön.

Digiosallisuus edellyttää jatkuvaa oppimista

- Digi Arkeen neuvottelukunnan keskeisiä nostoja oli siis se, että digitaitojen kehittäminen on ihmiselle elämänmittainen prosessi.
- Painimme digitaalisessa yhteiskunnassa tällä hetkellä tiettyjen haasteiden kanssa digiosaamisessa. Tulevaisuudessa eteen tulee uusia haasteita. Digitalisaatioon sisältyy mahdollisuuksia, haasteita ja uhkia.
- Yhteiskunnan ja julkisten palvelujen kehittämisessä on myös tarpeen oppia jatkuvasti, miten hyödyntää mahdollisuuksia ja poistaa uhkia. Digiosallisuuden tukeminen jatkuvasti muuntuva yhteiskunnallinen haaste.

Hallitusohjelma: Tavoitteita liittyen sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatioon

- Tietoa, teknologiaa ja digitaalisia palveluita hyödynnetään laaja-alaisesti palveluiden saatavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.
- Laaditaan digitaalisen sosiaali- ja terveydenhuollon ohjelma ja varmistetaan sen johtaminen. Tuetaan digitalisaation etenemistä myös mahdollistavan lainsäädännön kautta. Nostetaan sähköisen asioinnin osuutta ja tehdään digitaalisesta asioinnista ensisijaista niiden asiakkaiden kohdalla, joille se on mahdollista. Laajennetaan digitaalisten sotekeskus-mallien mukaisten palveluiden saatavuutta ja arvioidaan kansallisen ratkaisun vaikuttavuutta. **Ehkäistään digisyrjäytymistä ja huomioidaan eri käyttäjäryhmien tarpeet ja digitaalisten ratkaisujen helppokäyttöisyys. Varmistetaan kasvokkain tai puhelimitse asiointi tarvittaessa.**

Digitalisaation mahdollisuudet palveluiden saatavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi

- Digitaaliset palveluilla kyetään vastaamaan osaan tarpeista
 - Digitaalisilla palvelut sopivat joihinkin tarpeisiin ja tilanteisiin. Palveluja voi saavuttaa kotoa käsin, joitakin myös ympäri vuorokauden ja kaikkina viikonpäivinä. Digitaalisilla palveluilla lisätään ihmisten mahdollisuuksia ylläpitää omatoimisesti hyvinvointiaan, terveyttään ja toimintakykyään.
- Digitaalisten palvelujen yhtenä keskeisenä tavoitteena on vapauttaa ammattilaisia ihmisten kohtaamiseen
 - Tavoitteena on vapauttaa ammattilaisten työaika niiden ihmisten kohtaamiseen, joiden tarpeisiin digitaaliset palvelut eivät vastaa. Tietoa ja teknologiaa hyödynnetään ihmisen palvelutarpeen varhaisemmassa tunnistamisessa. Tavoitteena on myös vähentää hallinnollisten tehtävien vaatimaa aikaa hyödyntäen esimerkiksi automaatiota.

Digitalisaation haasteet

- Digitaalisilta palveluilta edellytetään helppokäyttöisyyttä sekä mahdollisuutta käyttää niitä ajasta ja paikasta riippumatta. Yhdenvertaisuutta tukevat esteettömyys, ymmärrettävyys sekä kaksi- tai monikielisyys.
 - Haaste: Helppokäyttöisten digitaalisten palvelujen kehittäminen ei ole helppoa.
- Kun ihmisiä kannustetaan digitaalisten palvelujen käyttöön, on samalla tarjottava opastusta. On varmistettava tuki niille, jotka eivät pysty tai halua käyttää digitaalisia palveluja. Koulutusta tarvitsevat myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt.
 - Haaste: Riittävätkö resurssit ja henkilöstö koulutuksen, tuen ja monikanavaisten palvelujen järjestämiseen riittävässä määrin.

Suomen kestävä kasvun ohjelma 2022-2025: Hyvinvoinnin monialainen palvelutarjotin

- Hyvinvoinnin monialaiset palvelutarjottimet kehitetään kaikilla hyvinvointialueilla ohjelman tukemana. Palvelutarjottiin sisältyy muun muassa kulttuuri-, liikunta- ja luontopalveluja sekä yhteisöllisyyteen, terveisiin elämäntapoihin ja ravitsemukseen liittyviä palveluja.
- Tavoitteena on ohjata alueen asukkaita hyvinvointia ja terveyttä edistäviin palveluihin ja helpottaa niiden löytämistä. Kehittämisen keskiössä on hyvinvointialueiden, alueen kuntien ja järjestöjen yhteisten toimintamallien sekä asiakas- ja palveluohjauksen kehittäminen. Toimintamalleja tuetaan ja täydennetään digitaalisilla palveluilla, joihin sisältyy myös hyvinvointia tukevia verkkovalmennuksia.
- Kysymyksessä on ensisijaisesti ammattilaisten toimintamallien ja eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen ja toissijaisesti digitaalisten palvelujen kehittäminen. Rahoituksesta karkeasti 70 % kohdentuu toimintamallien ja 30 % digitaalisten ratkaisujen kehittämiseen.

KIITOS